De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Met auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan den Uitgever **J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.**
Inzendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 23 Augustus 1896. N°. 974.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„Ik leef, doch niet meer ik."

„Ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.
Gal. 2 : 20b.

Als tusschen twee polen gaat rusteloos het eigen wezen onzer Gereformeerde Belijdenis op en neder. De ééne pool is het handhaven van de eere Gods in zijn eeuwige majesteit en onveranderlijk welbehagen; en de andere pool is het beslist en rusteloos uitkomen voor de mystieke gemeenschap, waarin de uitverkorene met den Middelaar staat.

Niet alsof die twee strijden zouden.

Integendeel, én onze *uitverkiezing*, én het *Middelaarschap* van Christus, én de ordinantie dat een *mystieke unie* uitverkorenen en Middelaar, meer dan saamsnoeren, ja, in het wezen vereenigen zal, is uitvloeisel van Gods majesteit en vrucht van den raad des welbehagens.

En zoo ook omgekeerd, een in zonde ontvangen en geboren menschenkind *kan* van God in zijn majesteit geen aantrekkende werking op zich voelen uitgaan, dan *door* den Middelaar, *krachtens* de uitverkiezing, en *in* de mystieke unie met zijn Heiland.

Steeds hebben daarom de nog onvervalschte, kerngezonde Gereformeerden zich den tijd toen men nog zijn bloed vergieten liet, om recht te belijden, zich naar die beide polen onzer Belijdenis met gelijke veerkracht toebewogen.

Ze lieten geen oogenblik af van God als God in zijn majesteit, en weigerden God in zijn eigen wezen, ten onzen behoeve, te vermenschelijken. God zou God blijven, in al zijn eeuwige deugden en volmaaktheden, en niets menschelijks zou op God, noch in zijn wezen, noch in zijn raad worden overgebracht.

Maar dan ook omgekeerd, opdat onze religie niet in een koel, redeneerend aanbidden uit de verte zou opgaan, maar warme bezieling, als vrucht van Goddelijke doordringing zou zijn, moest de innige zielsgemeenschap met den Middelaar telkens klaarder beseft en steeds dieper genoten worden.

Die beide zijn dan ook in wat Calvijn schreef steeds zoo nauw dooreengeweven, dat het soms moeite kost om de beide zilveren draden van elkander te scheiden.

En wie onze Gereformeerde Belijdenis, wie onzen rijken Catechismus, en evenzoo wie onze warme Canones van Dordt, niet hier of daar opslaat, maar achter elkaar en in één adem doorleest, wordt juist door het rusteloos dooreenmengen van die beide bestanddeelen zoo weldadig, zoo zielverkwikkend, zoo godzaliglijk aangedaan.

Nu is er intusschen velerlei *mystiek*; want vergeet niet: *mystiek* beduidt op zichzelf niets dan een *gemeenschap, die ge u niet geheel verklaren kunt.*

Mystiek beteekent op zich zelf niets dan hetgeen een verborgen, een geheimzinnig karakter draagt, en daarom niet ten volle kan verklaard, ontleed en met uw verstand begrepen worden.

Mystiek is alle *leven*, omdat niemand u recht en ten volle verklaren kan, *wat* toch het leven is. Mystiek is de *liefde*, omdat ge ze wel merkt, ondergaat, en in u werken voelt, maar zonder dat op de vraag: *Wat is liefde?* ooit een bevredigend antwoord te geven is. En zoo nu ook is er *mystiek* in alle *geloof*, omdat we wel de wondere kracht en uitwerking van het geloof waarnemen, maar nooit ten volle het wezen van het geloof voor ons denkend bewustzijn verklaren kunnen.

Doch juist hieruit volgt, dat er velerlei mystiek is. Geloofsmystiek, Liefdesmystiek en Levensmystiek.

Als de apostel Petrus zegt: »Denwelken gij niet gezien hebt, en nochtans liefhebt, in denwelken gij nu, hoewel hem niet ziende, maar geloovende, u verheugt met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde", dan is het duidelijk dat Petrus hier van de *liefdesmystiek* handelt, en tevens aanwijst, hoe de liefdesmystiek altoos de *geloofsmystiek* tot wortel moet hebben.

Als dezelfde apostel vlak daarop schrijft: »Wetende dat gij niet door zilver of goud verlost zijt, maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam, geopenbaard om uwentwil, die door hem gelooft in God", dan is het even duidelijk, dat hier *niet* de liefdes-, maar de *geloofsmystiek* aan het woord is. En wat voorts volgt over de »wedergeboorte uit het onvergankelijk zaad" toont, dat deze geloofsmystiek wortelen moet in de *levensmystiek*.

En als ge u nu die levensmystiek, die de fontein moet zijn én van uw geloofsmystiek, én van uw liefdesmystiek, door een anderen apostel wilt hooren uitleggen, lees, en herlees dan, wat Paulus aan de kerken van Galatië schreef: »*Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God.*"

Nu staan *leven*, *geloof* en *liefde* zeer zeker niet tegen elkaar over, maar ze mogen evenmin uit hun onderlinge orde gerukt.

De *liefde* moet uit het *geloof* opkomen, en zoo ook het *geloof* uit het *leven*.

Uit een zondaar die nog dood is, kan geen zaligmakend *geloof* opkomen. Dat geloof kan eerst opkomen, als God, naar den raad des welbehagens, hem het *leven* heeft ingestort.

En zoo ook, in een zondaar, die nog niet *gelooft*, kan geen echte liefde voor Jezus werken, want die liefde moet de vrucht zijn van het *geloof* in den persoon en het werk van den Christus.

Men kan daarom wel zeker dwepend gevoel voor Jezus wekken, ook al brak het geloof in de ziel nog niet door, maar gevoelsliefde en zielsliefde zijn twee. Bij echte *zielsliefde* worden de wateren der ziel van onderen op bewogen. Bij *gevoelsliefde* blijft het in de diepte der ziel werkeloos, en is er slechts roering in de oppervlakte van den waterspiegel.

En zoo ook kan men een nog onherboren zondaar er wel toe brengen, om eenige stukken van het geloof na te spreken, maar zulk geloof mist elk zaligmakend karakter, omdat het de kracht ter *toeeigening* van Christus' werk mist.

Dat is dan een *schijntje* van geloof, en een *opwelling* van liefde, maar zonder dat het wezen van de zaak er achter zit.

Geschilderde bloemen, of ook kunstbloemen, soms zoo sprekend, dat ge ze voor *wezenlijke* bloemen houden zoudt.

En toch ze zijn het niet.

Wezenlijke bloemen van geloof en liefde groeien en bloeien alleen, als ze met levensvezelen vastzitten *aan den wortel*.

En daarom nu is het zoo broodnoodig, om telkens weer op de *levensmystiek* terug te gaan.

Op dat: »*Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu leef, dat leef ik door het geloof in den Zone Gods.*"

Wondere taal, raadselachtige uitspraak! Oppervlakkige beoordeelaars zouden zeggen: Hier is Paulus puur pantheïst. Immers, hij loochent het persoonlijk leven, en stelt er den éénen peroon van Christus bij *alle* geloovigen voor in de plaats. Beslister het pantheïsme leeren, 't niet wel mogelijk.

En toch, er is van pantheïsme hier schijn noch schaduw.

Wat Paulus hier uitdrukt is alleen, dat ge niet op uzelven staat, maar met allen die eenzelfde leven deelachtig zijn, *één geheel* uitmaakt, en dat in dat *ééne geheel* Christus het levend, denkend, willend, behoudend Middelpunt is.

Het was juist de zonde, dat de bloem zei: Ik heb de twijg niet van noode; en dat de twijg zei: Ik ben los van den tak; en dat de tak zei: Ik leef niet uit den stam, maar uit mijzelven; en dat de stam zei: De wortel is wel onder mij; maar ik leef daarom uit den wortel niet.

Die zonde nu is in Christus te niet gedaan. En nu leeft weer de waarheid op, dat in stam, tak, twijg en bloem nooit ander leven *kan* werken, dan het leven dat opkomt uit den wortel Isai.

Bloem, noch twijg, noch tak, noch stam hebben op zichzelf of uit zichzelf *leven*. Het leven zit in den wortel en in dien wortel alleen.

Houw den stam bij den wortel af, en uit dien wortel kan nieuw leven opschieten, maar die afgehouwen stam met tak en twijg en bloem verdort en sterft.

En zoo nu ook is dit het levensmysterie, dat Christus de wijnstok is, en wij niets dan ranken zijn, en dat de rank zonder den wijnstok niets doen kan, maar, van den wijnstok afgebroken, moet verdorren.

Niet de rank leeft, maar de wijnstok leeft, en wat de rank leeft, leeft hij door met haar levensvezelen aan den wijnstok vast te zitten.

En zoo nu ook leeft niet gij, maar Christus leeft, en gij leeft slechts voor zooverre ge door het geloof aan den wijnstok Christus vastzit, en zijn leven in u voelt indringen.

Houd aan die mystieke levensgemeenschap met den Zone Gods dus onveranderlijk vast.

In den staat der rechtheid was er óók eenheid, en had die oorspronkelijke gerechtigheid voortgeduurd, nooit zou de enkele persoon gewaand hebben, dat hij uit zich zelven leefde, maar ieder zou gevoeld hebben: Het is het menschelijke leven, waaraan ik deel heb, en dat in mij werkt.

Dat dit anders liep, lag aan de zonde. En die zonde heeft ook u de inbeelding van een valsche *ik*-heid gegeven, alsof ge een eigen leven hadt, een leven op u zelf, en zoo is de zelfzucht in steé van de liefde gaan heerschen.

En nu komt Christus. Hij kruisigt, hij doodt, hij begraaft dit uw valsche en ongerechtige *ik*. Dat *ik* mag niet meer leven. Ook gij moet er toe komen, om uit te roepen: *Ik leef niet meer.*

En juist als dat leven van het valsche *ik* uit u weggaat, vloeit vanzelf en heerlijk in u *een ander leven*, in den tak het *leven van den wortel*, en het is dát leven waaraan de *wedergeboorte* u deel gaf, en waarvan het zalig besef in u opsproot door het *geloof*.

Niet door een vaag, niet door een algemeen geloof, niet door een geloof in zekere stukken der leer, maar *door het geloof van den Zone Gods*, die u liefgehad en zich zelven voor u overgegeven heeft.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 21 Augustus).

Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland te Middelburg.

Woensdagmorgen 12 Aug.

3de Zitting.

Na het zingen van Ps. 119 : 33 en het lezen van Efeze 4 : 1—16 wordt deze zitting met gebed door den voorzitter geopend.

De notulen van de vergadering, den vorigen dag gehouden, worden gelezen en met eenige wijziging goedgekeurd. Op voorstel van Ds. Bos worden de zittingsuren in zooverre veranderd, dat de morgensessie zal gehouden worden van 9—12 ure en de middagzitting van 1—4 ure.

Prof. Dr. H. Bavinck brengt in naam der daarvoor benoemde Commissie praeadvies en conclusiën uit betreffende alles wat in het Rapport, inzake de opleiding van aanstaande Dienaren des Woords, betrekking heeft op de Theol. fac. der Vrije Universiteit en op het verband tusschen de Geref. kerken en de Vrije Universiteit.

De korte hoofdinhoud van dit praeadvies was, dit Rapport als onbevredigend en onaannemelijk ter zijde te leggen, en wel omdat 1e het onderscheid tusschen aard en doel van de Theol. School en de Theol. faculteit a/d Vrije Universiteit er wel eerst in erkend werd, maar niet gehandhaafd; 2e het beginsel van vrije studie er in wordt miskend; 3e de wijze van examinatie, die wordt voorgesteld in het Rapport, geen kerkelijke is; 4e het aan de wetenschappelijke eischen te kort doet; 5e eene wijziging van Art. 9 der Statuten der Vereeniging voor hooger onderwijs op Geref. grondslag voorstelt die, hoe goed wellicht ook bedoeld, met het wezen der Vrije Universiteit niet overeenkomt, en 6e op zulk eene wijze verband wil leggen, dat noch de kerken noch de Vrije Universiteit dit zoo mogen eischen.

De conclusiën op dit alles waren drie in getal:

1e. Den Deputaten dank te zeggen voor de bemoeienissen in dezen genomen;

2. Het Rapport, in zoover het betrekking heeft op het verband van de Gereformeerde kerken en de Vrije Universiteit, niet aan te nemen;

3. Deze zaak aan de overdenking der kerken aan te bevelen; maar voor ditmaal niet weder tot de benoeming van nieuwe deputaten voor deze zaak over te gaan.

Thans wordt de discussie over dit Rapport der commissie geopend.

Dr. Franssen begint met de verklaring, zich niet met dit praeadvies te kunnen vereenigen en verdedigt het Rapport inzake Opleiding. Zoo ook Prof. Lindeboom, daarbij aantoonende, dat de opstellers zich wel degelijk gehouden hadden aan de opdracht in 1893 gegeven, nl.: meerdere gelijkmaking van studie en examina, alsmede dat het Rapport het beginsel verdedigt: De kerken moeten zelf beoordeelen wat voor hare aanstaande Dienaren des Woords vereischt wordt.

Prof. Rutgers merkt op, dat het verschil in studie en examinatie niet zoozeer bestaat in minder of meerdere vakken enz., maar het verschil in *studietijd* beheerscht deze zaak. Dit hadden de deputaten in hun Rapport voorop moeten stellen. Daarbij wilden deputaten blijkens hun rapport de Vrije Universiteit maken tot eene tweede Theologische School, alleen niet door de kerken onderhouden: voorts miskent het Rapport het secundaire doel der Vrije Universiteit, nl.: de practische vorming, de voorbereiding tot het ambt.

Prof. Rutgers verdedigt de stelling, dat de best wetenschappelijke tevens de meest practische opleiding is en adviseert ten slotte de conclusie der commissie aan te nemen.

Ds. Hulsebos sluit alsnu de morgenzitting.

Woensdagmiddag.

4de Zitting.

In de voortgezette discussie wijst Ds. T. Bos er op, hoe er sprake is van een tweeërlei denkwereld, waarin de eene het best kan gezocht worden in den kring der Vrije Universiteit, de andere wordt meer aangewezen door de Theologische School.

Nu is niet de vraag: Hoe maakt ge die tweeërlei denkwereld één; maar wat zijn de vereischten voor de opleiding tot den dienst des Woords.

Ds. Bos legt er nadruk op toch goed toe te zien, wijl er gevaar dreigt voor de Theol. School.

Dr. Van Goor toont aan, dat de deputaten zich bij de bespreking van de »examinatie" en de »wetenschappelijke ontwikkeling" niet aan hun mandaat hadden gehouden.

Nadat Ds. Littooij er tegen op was gekomen, alsof de deputaten het beginsel der »vrije studie" hadden aangerand of wilden vernietigen; Prof. Kuyper aangedrongen had om toch te zorgen, dat men niet slechts africhten zal, maar door zal dringen tot den wortel der dingen, en dat alleen dan het bestaan onzer Theologische School als eene wetenschappelijke inrichting gewaarborgd is, wanneer men uit eigen beginselen de Theologie opbouwt —; sprak Prof. Lindeboom zich uit over het wetenschappelijke onderwijs aan de Theologische School, over de onvoldoende opleiding aan de Vrije Universiteit, vooral wat de practijk betrof en over den noodzakelijken waarborg, dat de professoren aan de Vrije Universiteit het Dortsch onderteekeningsformulier moesten onderteekenen.

Prof. Geesink wijst er op, dat er nog dieper beginselen achter de beginselen zijn, en dat die ook moeten worden opgespoord.

Vervolgens wordt over de conclusiën en over de aangevoerde bedenkingen nog het woord gevoerd door Prof. Wielenga, Prof. Rutgers, Dr. Franssen, Ds. Hulsebos en Ds. Feringa, waarna de conclusiën in stemming worden gebracht en met 30 tegen 10 stemmen worden aangenomen.

Hierna wordt deze zitting door den voorzitter met dankzegging gesloten.

Donderdagmorgen 13 Augustus.

5de Zitting.

Deze morgen-zitting wordt door den voorzitter geopend en de korte notulen worden gelezen. Naar aanleiding daarvan wordt besloten, dat de scribae slechts zullen opteekenen de besluiten, die genomen zijn, en de motieven, die daartoe geleid hebben.

Ds. J. v. Henten brengt namens de benoemde

De Martelaren.

CCXVX.

THOMAS HAUKES.

Onder de martelaren, welke in de maand Juni van het jaar 1555 den dood ondergingen om hunne belijdenis van den Heere, was ook een jonkman met name Thomas Haukes. Hij was geboortig van Essen en stamde uit een adellijk geslacht, dat aan het koninklijk hof verbonden was. Hij was schoon van gestalte en bezat groote gaven, die hem veler vriendschap deed verwerven. Van zijne jeugd af had hij overvloed gekend. Doch met al deze heerlijkheid zou hij ellendig geweest zijn, zoo hij niet den Heere had leeren kennen als zijnen redder. Van harte was hij de beginselen der Hervorming toegedaan en zijn leven was in overeenstemming met zijne belijdenis. Zoolang koning Eduard VI leefde was hij aan het hof in dienst van den graaf van Oxford en stond bij dezen in blakende gunst. Doch nauwelijks had Eduard de oogen gesloten en was Maria hem opgevolgd, of de graaf van Oxford keerde terug tot de Roomsche kerk. Toen verliet Haukes hem en trok zich terug in zijn eigen huis, om er den Heere vrij te kunnen dienen. In dien tijd werd hem een zoon geboren, wiens doop hij drie weken lang uitstelde, omdat hij zijn kind niet in het Pausdom gedoopt wilde hebben. Dit bemerkten zijne tegenstanders, die hem bij den graaf van Oxford aanklaagden van verachting der sacramenten. De graaf zond hem met de aanklacht naar bisschop Bonner. Eenigen tijd hield deze bisschop hem bij zich in huis, terwijl hij beproefde hem van de waarheid af te trekken.

Haukes heeft de pogingen, bij hem aangewend, om hem tot herroeping te brengen, zelf beschreven.

Den 24en Juni 1554 kwam dan onze Haukes bij Bonner. Nadat deze den brief, die zijn aanklacht bevatte, gelezen had, gaf hij dien aan Haukes, die hem ook las. Daarna ontspon zich een gesprek, waarbij de bisschop hem vroeg, om welke reden hij zijn kind den doop had onthouden. Vrijmoedig antwoordde Haukes, dat hij den doop als instelling des Heeren eerde, maar daarom te meer bezwaar had tegen de bijvoegselen, die de Roomsche kerk aan het Sacrament gehangen had, zooals het zout, het exorcisme (de duivelbanning enz.) »Verwerpt gij dan wat iedereen, dus ook uwe voorouders, hebben goedgekeurd?" vroeg de bisschop, waarop Haukes weer antwoordde, dat hij niet had te vragen, wat iedereen goedvond, maar alleen wat Jezus Christus had bevolen. »De Katholieke kerk heeft het toch geleerd" zeide Bonner weer. Maar de martelaar antwoordde, dat de Katholieke kerk de verzameling der geloovigen was, over de geheele aarde verstrooid, wier hoofd Christus is. Daarna merkte de bisschop op, dat hij blijkbaar behoorde tot die menschen, welke in de kerk niet anders willen toelaten dan de Heilige Schriften. »Daar zijn er nog meer zooals gij," ging hij voort. »Kent gij Knight en Pigot (martelaren)? Welke predikanten hadt ge in Essen?" Toen Haukes hem geantwoord had, dat hij Knight wel gekend had, maar Pigot niet en ook van de predikers geen één kende, vroeg de bisschop weer, of hij zekeren Baget kende. Op zijn bevestigend antwoord werd Baget binnengeroepen. Daar stond hij, de man, die eens ook de waarheid had beleden als Haukes, maar nu afvallig was geworden. Bonner's voornemen was, om door dezen man invloed uit te oefenen op den martelaar; hij vroeg hem dus naar zijn gevoelen omtrent de noodzakelijkheid des doops in de Roomsche kerk. Hierop gaf Baget echter eerst een ontwijkend antwoord. Later evenwel toonde hij zich eens met den bisschop, die hem tegemoet voerde: »Gij dwaas, waarom hebt gij niet dadelijk uw laatste antwoord gegeven, want nu hebt g ij dezen man (wijzende op Haukes) in de war gebracht. »o Neen," riep toen Haukes, »mijn geloof rust niet op hetgeen een mensch zegt, maar op het eeuwig en onveranderlijk Woord van God." »Ja, ik weet wel, dat gij een halsstarrige rebel zijt," voerde hem toen Bonner tegemoet.

Voor dien morgen werd het gesprek afgebroken. Het was etenstijd. Doch daarna begonnen de aanvallen van priesters en monniken op onzen martelaar opnieuw. Bij die gelegenheid riep een der bezoekers Haukes, die een Nieuw Testament in de hand had, toe, dat hij niets duldde nevens *dat* boek. »Denkt gij dan niet, dat dit voldoende is tot zaligheid?" vroeg Haukes. »Ja, wel voldoende tot zaligheid," was het wederwoord, »maar niet genoeg tot onderwijzing." »Nu", hernam de martelaar, »het is mij niet om uw onderwijs te doen, maar om de zaligheid." Daarop begaf Bonner zich naar buiten in den tuin, waar de beschuldigde hem moest volgen. Een nieuw gesprek begon over het sacrament des doops. Dit duurde tot aan den zoogenaamden vespertijd, toen de bisschop zijn gevangene noodigde met hem ter kerk te gaan. Haukes verzocht hem daarvan te verschoonen, daar hij er geen stichting vond.

Na den avonddienst kwam het gesprek over het Avondmaal. De andere dag was een Zondag. Bonner was naar Londen, om bij de inwijding tegenwoordig te zijn van Fehnam als deken. Haukes bleef te Fulham en werd door de dienaren van den bisschop uitgenoodigd, om mee naar de mis te gaan. Doch ook dit wees hij af. Des anderen daags bond Bonner opnieuw den strijd tegen Haukes aan. Nu twistte hij over de noodzakelijkheid des doops, daar deze de erfzonde wegnam. De gevangene hield zich vast aan Gods Woord en verwierp elk beroep zelfs op menschen als Cranmer, Satimes en Ridley, in die dagen mannen van naam in de kerk der hervorming.

Op eenen anderen dag bracht Bonner Haukes in kennis met eenen John Bud, die als bisschop gehuwd was onder de regeering van Eduard VI. Maria's regeering echter zette hem af en Bad boog het hoofd voor Rome, zond zijne vrouw van zich en verloochende het Woord des Heeren. Toen hij Haukes zag vermaande hij hem toch zich te onderwerpen aan de instellingen van Rome. Op den martelaar maakte dit woord des afvalligen geenen indruk.

Andere bestrijders van onzen martelaar waren de reeds genoemde dekens Fehnam en Chaduy, de kapelaan van Bonner. Met dezen twistte hij over de Latijnsche taal als taal der kerk, de beteekenis der algemeene Synoden, de aanbidding der heiligen.

Toen het onder al deze aanvallen bleek, dat Haukes standvastig bleef, zond Bonner hem naar den kerker te Newgate. Daar bleef hij tot den eersten October, waarna men hem naar de woning van den bisschop van Lorden bracht. Daar ontbrak het hem weer niet aan aanvallen van allerlei aard, met name van afvalligen. Maar hij weerstond allen en alles met Gods Woord, ook de verzoeking van Bonner, om een geschrift te onderteekenen, waarbij hij zijne belijdenis herriep, waarna hem de vrijheid zou gegeven worden. Toen keerde hij naar zijnen kerker terug, waar hij verscheidene maanden bleef. Daarop volgde het doodvonnis, dat in Essen moest volvoerd worden. Lord Rich werd belast met de voltrekking van dit vonnis. Met Haukes zouden nog anderen sterven, wie hij onderweg tot troost was. Aan zijn verlangen, hen in den dood voor te gaan, werd voldaan. Hij had zijnen medestrijders beloofd, hun een teeken met zijne handen te geven, of het vonnis lijdelijk of onlijdelijk was, en of hij zijn denkvermogen en standvastigheid behouden kon.

Hieraan dacht hij, toen hij, aan den paal vastgehecht, lang in de vlammen had gestaan. Hij hief zijne beide handen omhoog. Toen vielen zij neer; de martelaar boog zijn hoofd en stierf. Dit geschiedde te Coggeshall, den 10en Juni 1555.

DE GAAY FORTMAN.

commissie (bestaande uit Ds. A. M. Donner, Ds. J. v. Henten, Oud. Dingemanse, Oud. Rijpstra en de adv. leden: Prof. Bavinck en Prof. Rutgers) rapport en advies uit over het Rapport van deputaten voor de oefening van het verband met de Theologische faculteit der Vrije Universiteit.

Hieruit bleek, dat er naar het oordeel der deputaten geen aanmerking was op belijdenis, zoomin bij de hoogleeraren als bij de examinandi. Er wordt tevens een kort overzicht van den bevonden staat der zaken gegeven, aanmerking gemaakt op het preeken van vele studenten, zonder daartoe naar de bepalingen der vorige Synode bevoegd te zijn, en ten slotte verklaard, dat zij op het ingekomen bezwaarschrift van den kerkerand van Bedum A hebben geantwoord, dat zij in dit bezwaarschrift geen oorzaak tot twijfel hebben gevonden aan de rechtzinnigheid van den hoogleeraar A. Kuyper, en daarom geen reden vonden handelend hierin op te treden.

Het prae-advies is: 1e de zaak van het preeken der studenten nader te regelen; waartoe der Synode, volgens voorstel van den praeses, een concept-regeling door dezelfde commissie zal worden voorgelegd.

2e de deputaten onder dankzegging te dechargeeren.

Een voorstel van Ds. T. Bos, dat de professoren aan de Vrije Universiteit ook het Dortsche formulier zullen onderteekenen, wordt in handen gegeven aan deputaten voor het verband met de Universiteit ter nadere overweging.

Ds. A. M. Donner brengt namens dezelfde Commissie praeadvies uit over het bezwaarschrift van den kerkeraad van Bedum A.

Het praeadvies is: dit stuk niet in behandeling te nemen, wijl de beschuldigingen niet helder en genoegzaam zijn gegeven, en eene ernstige behandeling van zoo gewichtige zaak daarom onmogelijk is.

Ds. Bos licht thans uitvoerig het optreden van den kerkeraad toe, waarna de morgenzitting eindigt.

Donderdagmiddag.

6e Zitting.

De commissie van praeadvies licht, bij monde van Prof. Bavinck, de conclusie toe. Hij verdedigt het formeel juiste in het brengen van dit bezwaarschrift ter Synodale tafel, nadat de deputaten voor het verband der kerken met de Vrije Universiteit het hadden teruggezonden, als het bezwaar niet deelende.

Materieel echter was de behandeling op de Synode niet wel mogelijk.

Prof. Bavinck wijst er op, dat het meer 't stempel draagt van een polemisch geschrift dan van eene aanklacht; het is gedrukt door het bezwaar, niet duidelijk genoeg aanwijzing te doen tegen welke uitspraken van Gods Woord en de Belijdenis Prof. Kuyper ingaat.

Dr. Van Goor heeft bezwaar tegen de voorstelling, dat het brengen van het bezwaarschrift formeel juist is. Hij wijst op Art. 7 van het contract der kerken met de vereeniging voor hooger onderwijs.

Prof. Lindeboom zou, waar hij zelf geen voorstel kan doen, wenschen, dat een lid der Synode het overnam in dezer voege:

»De Generale Synode, het bezwaarschrift van Bedum ontvankelijk achtend, verklaart dat zulk een bezwaarschrift, staande de vergadering, bezwaarlijk kan worden behandeld, en benoemt deputaten om dit bezwaarschrift te overwegen en dit rapport aan de kerken rond te zenden, met bepaling, dat indien twee provinciale Synoden het wenschelijk achten, voor het eind van het volgend jaar eene vervroegde Synode worde gehouden."

Prof. Kuyper, als adviseerend lid sprekend, doet de vraag, of we hier te doen hebben met een geding in eerste instantie, of met een geding in appèl.

Over het een en ander volgt nu eene uitvoerige discussie, waaraan deelnamen Prof. Rutgers, Dr. Van Goor, Ds. Offringa, Dr. Wagenaar, Ds. Bos, Ds. Nederhoed, Prof. Wielenga, Prof. Lindeboom en Prof. Kuyper.

Hiermede was de tijd reeds overschreden voor de middagzitting en werd deze met dankzegging door den praeses gesloten.

Vrijdagmorgen 14 Augustus.

7de Zitting.

Na de gewone opening wordt eerst voorlezing gedaan van een schrijven van het Curatorium der Vereeniging voor Gymnasiaal onderwijs op Gereformeerden grondslag te Zetten.

Dienaangaande wordt het volgend advies der Commissie, bij monde van Ds. Donner uitgebracht, aangenomen:

»De Generale Synode, het stuk ontvangen hebbende, hoewel hare rzijds in twijfel of er een aannemelijk voorstel zou kunnen gedaan worden, wil toch de gelegenheid openstellen de deputaten ad hoc te ontvangen op 18 Augustus 's middags, ten einde zij een voorstel hunnerzijds kunnen toelichten.

Voorts wordt besloten, in zake behandeling van de rubriek Zending, dat eerst voorlezing zal geschieden van het rapport en het advies der aangewezen Commissie en dat daarna stemming zal plaats hebben of het gedrukt zal worden of ter visie zal worden gelegd voor de leden der Synode.

Thans komt weder aan de orde het bezwaarschrift van Bedums kerkeraad. De commissie van praeadvies verklaart vooraf, dat zij eene aanvulling der conclusie heeft voor te stellen, nl. dat de Synode evenmin als hare deputaten voor de oefening in het verband, geen aanleiding vindt om handelend op te treden volgens art. 3 van het contract en zich te wenden tot de Directeuren der V. U.

Aan de bespreking namen deel Ds. Hulsebos, Prof. Bavinck, Prof. Biesterveld, Ds. Gispen, Ds. Feringa, Prof. Rutgers en Prof. Wielenga.

Vrijdagmiddag.

8ste Zitting.

Verschillende leden en prae-adviseurs spreken hun oordeel uit over de voorgestelde conclusie.

Behalve de hier bovengenoemden, brachten kort en zakelijk de volgende broeders hun advies uit: Ouderling Vermeulen, Ouderling Kolkert, Ds. Dijkstra van Joure, Ouderling Fokkink, Prof. Noordtzij, Ouderling den Boer, Ouderling Dingemanse, Ouderling Van Bleek, Ouderling Kamstra, Ds. Bos, Ds. Offringa; terwijl eindelijk de tweede scriba voorstelde in de conclusie te voegen, de uitspraak van vertrouwen in Prof. Kuyper, en een der Zeeuwsche afgevaardigden, mede uit naam zijner medeafgevaardigden, er bij wenscht gevoegd te zien, de uitspraak van vertrouwen in allen, die ook aan de Theologische School als hoogleeraren aan de zijde van Prof. Kuyper staan.

Toen tot stemming werd overgegaan, hield met toestemming der Synode, een lid zich buiten stemming, en werd de aangevulde conclusie met 38 stemmen aangenomen.

Daarna brengt Prof. Kuyper rapport uit der commissie van praeadvies inzake de Zending, én wordt besloten dat dit rapport zal worden gedrukt.

De zittingen worden verdaagd tot Dinsdag 18 Augustus voormiddags 9 ure.

De voorzitter sluit deze zitting met dankzegging.

Buitenland.

Engeland. Bekend is het, dat Engelands grootste staatsman Gladstone een brief schreef aan den paus, met het doel, om hem te weerhouden zich uit te spreken over de geldigheid van de wijding der Anglicaansche bisschoppen.

Hoeveel eerbied men voor den grijzen staatsman moge koesteren, wij meenen, dat hij niet wijs deed zich met een schrijven tot den paus te wenden. Het heeft bij vele Protestanten ongerustheid gewekt, en het heeft zeker streven naar vereeniging met Rome, bij vele Engelschen merkbaar, voedsel gegeven.

Maar men moet zich over Gladstone's stap niet verwonderen. Hij is altijd een hoog kerkelijk man geweest. Hij heeft zich nooit tegen het veldwinnend Ritualisme verklaard; als minister der Kroon bevorderde hij de benoeming van bisschoppen, die bealiste Puseyisten waren. Al was hij een vijand van het »Vaticanisme", tegen het romaniseeren van de Engelsche staatskerk had hij geen bezwaar.

In de hoop, dat eene reconstructie der zichtbare kerk mogelijk worden zou, kunnen we ons voorstellen, dat Gladstone er niet op gesteld was, dat de paus een stap deed, waarvan de uitwerking moest zijn dat de vereeniging moeilijker werd. Wanneer bijv. de paus het openlijk uitsprak, dat de Anglicaansche priesterordening onwettig moest genoemd worden, zouden alle onderhandelingen met den H. Stoel kunnen afgebroken worden, wijl zij toch geen doel meer konden treffen.

Nu heeft de paus wel niet uitdrukkelijk gezegd: »Uwe priesterordening, o! Angliaansche kerk, is van geen waarde", maar wel heeft hij in een encycliek uitgesproken, dat de Engelsche bisschoppen niet behooren tot de ware kerk". »Men moet goed verstaan", zoo heet het in dat stuk, »dat bisschoppen van het recht en van de macht van regeeren beroofd zijn, indien zij wel bewust van Petrus en zijne opvolgers zijn afgevallen, omdat zij door dien afval gescheiden werden van het fundament waarop het geheele gebouw rust. De bisschoppelijke macht wordt terecht geacht in verband tot Petrus te staan. Christus gebood den bisschoppen om onderworpen te zijn en te gehoorzamen aan Petrus. Anders wordt het noodwendig een ongebonden en wanordelijke troep".

Al moge dit woord eenigermate stuitend zijn voor de deftige Anglicaansche bisschoppen, de paus kan van zijn standpunt moeilijk anders spreken. Zoolang de Engelsche bisschoppen niet de suppremátie van den paus van Rome erkennen, kan er van eene vereeniging met de Roomsche kerk geen sprake zijn. Wel kan de paus iets doen, om die erkenning voor hen gemakkelijker te maken, doch het eind van de zaak zal altijd moeten zijn, dat men erkent gedwaald te hebben, toen men de band met den paus verbrak.

Van harte hopen wij, dat de oogen van het Episcopaalsche volk zullen opengaan voor het gevaar dat het dreigt, door al de pogingen welke men in 't werk stelt, om hun kerk opnieuw onder de Roomsche hierarchie te brengen.

Hoe jammer, dat de Presbyteriaansche kerken in Engeland, over het algemeen genomen, niet in een toestand verkeeren, om het Episcopaalsche volk uit te lokken tot haar over te gaan!

WINCKEL.

Voor Kinderen.

XV.

DE UITVOERING.

Het scheen, dat zulke gedachten den grijsaard kwelden. In diep gepeins verzonken zat hij in zijn stoel, met gerimpeld voorhoofd en gebalde vuisten, alsof hij een vijand te lijf wilde. Hij staarde voor zich uit, als wierd zijn blik door iets ontzettends geboeid. Een langen tijd bleef hij aldus onbewegelijk. Het geraas der straat was reeds lang verstomd, slechts hier en daar hoorde men nog iemand, die zich haastig naar zijn huis begaf. Eindelijk stond de grijsaard met een zucht op, en schelde met een klein klokje, dat op de tafel stond. Dadelijk verschenen Kunald en Wolfram, die licht ontstaken en den grijsaard behulpzaam waren, toen hij zich ter ruste begaf.

Intusschen had Egbert niet stil gezeten. Hij had niets anders te doen gehad, dan het geld, dat hem door den grijsaard was overhandigd, voor het bepaalde doel te besteden. Het bleek voldoende, om in vele huizen zware zorgen te verlichten. Natuurlijk bleef Egbert niet in gebreke, daarbij van de edelmoedigheid van den grijsaard te verhalen, en te verklaren, dat deze werkelijk keizer Frederik en geen bedrieger was. Deze verhalen, in verband met de geldelijke ondersteuning, waarvan het gerucht met de noodige overdrijving spoedig in breeden kring verspreid was, brachten onder de bevolking een uiterst gunstige gezindheid jegens den vreemdeling te weeg, en dien avond waren er niet velen, die zich niet met de overtuiging ter ruste begaven, dat werkelijk keizer Frederik in hun midden vertoefde. Egbert wreef zich vergenoegd de handen, toen hij den uitslag van zijn arbeid gadesloeg. Hij had zelfs met enkele vrienden afgesproken, dat zij den volgenden middag zich gezamenlijk naar de herberg des keizers zouden begeven, ten einde voor dezen den dienst van lijfwacht te vervullen.

De volgende middag kwam, en bracht een groote beweging onder de burgerij. Dank zij het snelverspreide gerucht en de bekendmakingen van den Burgemeester, wist iedereen, wat er op dezen dag stond te geschieden. Reeds vroeg in den morgen ijlden sommigen naar de welbekende herberg, ten einde te zien, of de vreemdeling zich daar nog bevond, of wel het veld geruimd had. Het pleitte zeer in zijn voordeel, dat hij dit laatste niet gedaan had. Velen zeiden bij zich zelf, dat, zoo de vreemdeling een bedrieger was, hij het zoover gewis niet had laten komen, dat men hem met geweld de stad uit moest zetten. Des namiddags kwam ook Egbert. Hij had een strijdmacht van tien man bijeengebracht, en zelf was hij aanvoerder. Schitterend was hun wapenrusting niet. De meesten droegen, in plaats van zwaarden, knuppels. Doch deze zijn onder zulke omstandigheden ook iets waard, en in een sterke hand bewijzen zij beter diensten dan een scherp zwaard in de zwakke. Sommigen der lijfwacht droegen echter ook stukken van een ijzeren wapenrusting, die zij, wie weet waar, opgescharreld hadden. Alleen Egbert schitterde in een volledige oorlogsrusting, die hij uit vroegere dagen nog bewaard had.

In 't eerst wilde de waard deze mannen niet binnenlaten, omdat hij het anders wellicht met den Raad, welks leden voor een groot deel zijn vaste bezoekers waren, aan den stok zou krijgen. Doch eindelijk vond hij, dat de mannen, zoo ze in de straat voor zijn herberg bleven staan, voor zijn zaak zeker geen aanbeveling waren, en vele zijner gewaardeerde gasten konden weerhouden binnen te gaan. Dus liet hij ze binnen. Egbert wilde met zijn makkers dadelijk naar de kamer des grijsaards gaan, doch dat duldde de waard niet, die de bedoeling doorzag.

»Men heeft mij uitdrukkelijk opgedragen," dus maakte hij Egbert wijs, »niemand bij mijn gast toe te laten. Doch treedt binnen en blijft voorloopig hier, totdat de edele heer u wenscht te zien."

Dit zeggende bracht hij Egbert en zijn gezellen in een vertrek, 't welk op de plaats uitzag en liet hun wijn brengen, ten einde hun ongeduld te matigen. Heimelijk liet hij echter eenige oogenblikken later de deur aan de buitenzijde sluiten, opdat niet misschien een bloedige vechtpartij in zijn huis zou ontstaan.

Hoe meer de tijd verstreek, hoe grooter het aantal der nieuwsgierigen werd, dat zich voor de herberg verzamelde. Ieder wilde zien, wat er zou gebeuren. Men kon ternauwernood door de menigte heendringen, in zoo dichten drom belegerde zij het huis. Eindelijk, het was zes uur, verscheen ook de Burgemeester, vergezeld van verscheidene Raadsleden, die hij als getuigen verzocht had mede te gaan, benevens de cipier en diens helpers, die goed gewapend waren, ten einde zoo noodig, aan het bevel des Burgemeesters den vereischten nadruk te geven. Ieder maakte eerbiedig voor hem plaats, en terwijl er te voren door de aanwezigen levendige gesprekken werden gevoerd, zoodat het op eenigen afstand scheen, alsof er een zee in de nabijheid ruischte, kwam er nu eensklaps diepe stilte.

AAN VRAGERS.

Tot de vele vragen, welke onze lezer J. E. te G. R. ons toezond, beantwoorden wij er aanvankelijk twee.

1. Wat beteekent het woord *»gebenedijd"*, wat is zijn herkomst en hoe wordt het gebruikt?

Het woord »gebenedijd" komt van het latijnsche »benedicere", en beteekent »gezegend", althans volgens de wijze waarop het in onze taal nog voorkomt. We hebben het gekregen uit de kerkelijke taal van vroeger eeuwen, toen 't Latijn in den kerkdienst algemeen was. De Roomsche vertaling »des Bijbels spreekt van »gebenedijd" »voor gezegend, b. v. »de gebenedijde maagd", dat is Maria. Onder ons is het woord weinig of niet in gebruik, en 't spreekt bovendien vanzelf dat het Nederlandsche woord de voorkeur heeft.

2. Komt het woord *Jood* van Juda?

Strikt genomen, komt het van *Judea*, den naam van het Zuidelijk deel van Palestina, dat naar den stam Juda, wiens erfdeel het was, na de ballingschap en bepaald in den Romeinschen tijd, den naam *Judea* kreeg, gelijk het volk Judeërs werd genoemd, waaruit het woord *Joden* of *Juden* is ontstaan. Verkeerdelijk zien sommigen in dit woord een schimpnaam.

A. Op de vraag wat het beteekent als men zegt: hij maakt veel »kaskanade" en vanwaar dit komt, is 't antwoord dat de juiste spelling is »Gasconnade" een Fransch woord dat *snoeverij, bluf* beteekent. De inwoners van Gascogne in Zuid-Frankrijk hebben — of het wel recht is weet ik niet — den naam van nog al grootsprekers te wezen. Vandaar dat »Gascon" zoowel iemand uit Gascogne als een snoever aanduidt.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Franeker, W. Breukelaar te Halfweg. — Ter Neuzen, M. Schuurman te Alphen aan den Rijn. — Wezep (bij Kampen), J. Douma, cand. te Rotterdam. — Den Boer c. a., R. Smeding te IJselmonde. — Paterson (N.-A.) 2de maal, A. Makkenze te Dirksland. — Kooten (cl. Kollum), H. K. Zijlstra te Nes en Wierum. — Iersekc, J. Visser, cand. — Oostburg, C. J. van Binsbergen te Loosduinen.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Nieuw- en St.-Joosland, J. C. S. Locher te Birdaard en Janum (Friesl.) — Vierlingsbeek en Maashees (toez.), W. van Elden te Heemskerk. — Laren, P. P. Couvret te Hall (gem. Brummen). — Groningen, A. B. ter Haar Romeny te Middelburg. — Haren, A. B. Meijer Cz. te Winterswijk. — Melissant (Flakkee), J. H. Schreuder te Bleiswijk. — Burum, D. Eringa te Hemelum en Mirns. — Wilsum (cl. Kampen), T. G. C. Rappard te Zuilichem en Nieuwaal. — Maarsen (toez.), M. J. Sanders te Numansdorp c. a.

AANGENOMEN: Wildervank, N. L. Piccardt te Harkstede en Scharmer. — Hoogezand, J. Bleeker te Beerta. — Gendringen, J. M. Jalink te Druten. — Lunteren, J. C. Klomp te Oud-Beierland. — Oppenhuizen en Uitwellingera, A. Jellema te Berlikum.

BEDANKT: Helenaveen (gem. Deurne), W. Hoek te Brussel. — Bruinisse, C. Waardenburg Sz. te Goedereede. — Sloten, J. Ph. Hattink te Muiden. — IJtens en Hennaard, J. Hoekstra te Heteren. — Biezelinge, K. Loggers Jr. te Velzen. — Usseloo, P. P. Couvret te Hall (gem. Brummen). — Neerlangbroek, C. J. Leenmans te Hoogeveen. — Vriezenveen, J. Rijnenberg Dz. te Kampen. — Hei- en Boeicop, J. J. Ruijs te 's-Grevelduin- en Vrijhoeven-Capelle.

Advertentien.

Voorspoedig bevallen van eene welgeschapen *DOCHTER:*

W. DIJKSTERHUIS—
BOUWMAN.

Groningen, 19 Aug. 1896.
Algemeene kennisgeving.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat,
No. 157.
AMSTERDAM.

O! DAMES!

Tegen toez. v. *f* **1.65** ontv. U *franco thuis*, 4 flinke vloermatten, frisch van kleur, 1 ▭ ijzersterke grijze slijkmat, 1 ronde Spaansche tafelmat, 1 naaimand, 1 groentemd., 1 boodschapmd., 1 bl. mand met hengsel, samen 10 stuks. Wie binnen 8 dagen postw. zendt, ontv. Cadeau 1 bloemt. v. 6 potten, 1 linnenm., 1 kinderstoel, 1 prullemand, 4 mooie schaalmatjes of 1 flink wol tafelkleed, samen 11 stuks, van het **Fabr. v. Rietwerk**, Prinsengr. 146, *Amsterdam.*

Vereeniging voor Gymnasiaal Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

Jaarvergadering der leden op **Zaterdag 5 September 1896** des namiddags te **half twee ure** in het Gebouw van het Gymnasium te *Zetten.*

Het Curatorium.

D. NELSON, Het Ongeloof,
de grootste krankheid van onzen tijd, in haar oorsprong en genezing.
Met een voorwoord van Ds. W. H. GISPEN.
6e druk. Prijs *f* 1.—.
Verkrijgbaar bij alle boekhandelaars en tegen toezending van het bedrag in postzegels of postwissel, bij den Uitgever
P. VAN DER SLUIJS, *Enkhuizen.*

Theologische School
der Gereformeerde Kerken in Nederland.

In de maand Juli ontvingen we de volgende **Collecten:** Van de Gemeenten: Westbroek *f* 5.25; Zwolle A *f* 38.35; Hardenberg-Heemse B 10.20; Varsseveld *f* 14.15; Hoorn 1e Coll. *f* 5.47; Medemblik 1e Coll. *f* 5.94; Medemblik 2e Coll. *f* 5.38; Enkhuizen 1e Coll. 36.56; Urk 1e Coll. *f* 30.—; Middelharnis *f* 3.84; Ooltgensplaat *f* 3.26; Zuid-Beijerland *f* 4.—; Werkendam A *f* 13.85; Zwartsluis *f* 25.35; 's-Hertogenbosch *f* 21.07; Genderen *f* 13.61½; Vrijhoeve Kapelle *f* 6.61; Tilburg *f* 3.03; 's-Gravenmoer *f* 6.10; Helmond *f* 2.12; Heusden *f* 4.50; Veere *f* 4.—; Sprang *f* 3.82; Helenaveen *f* 1.62; Oud-Loosdrecht *f* 5.08½; Nieuw-Loosdrecht *f* 4.15; Baarn *f* 26.55; Soest *f* 6.58; Veenendaal B *f* 11.14; Scherpenzeel *f* 12.23; Amersfoort A *f* 17.89; Amersfoort B *f* 8.34½; Bunschoten A *f* 44.73½; Bunschoten B *f* 15.69; Buiksloot *f* 5.12.

Halve Collecten: Middelburg A *f* 8.67; Middelburg B *f* 7.27½; Middelburg C *f* 14.93; Vlissingen A *f* 0.85; Vlissingen B *f* 6.05; Serooskerke A 4.65½; Serooskerke B *f* 4.71; Koudekerke *f* 9.03; Meliskerke *f* 2.85½; Veere *f* 5.01; Gapinge *f* 0.87½; Vrouwepolder *f* 2.—½; Oostkapelle *f* 3.17; Domburg *f* 1.81½; Grijpskerke *f* 6.08; Arnemuiden *f* 1.65; St. Laurens *f* 1.38½; O. en W. Souburg *f* 7.02½; Amsterdam A *f* 78.79½.

Gift. Door den heer J. B. Blankenberg te Amsterdam *f* 2.—.

Voor de Uitbreiding: Franeker *f* 10.—; Harlingen *f* 12.—; Gorinchem *f* 34.50; Lexmond *f* 5.—; Veenendaal *f* 2.50; Westbroek *f* 1.50; Oud-Loosdrecht *f* 5.—; Ter Neuzen *f* 35.—; Schoondijke *f* 4.50.

J. NEDERHOED, *Penningmeester.*
Middelburg, 19 Augustus 1896.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
Door het Locaal Comité te Rotterdam *f* 179.77; door den heer J. van Ginkel te Nijmegen *f* 50; door den heer G. de Leeuw te Utrecht van de halve stuiversvereeniging Mei *f* 6,90; Juni en Juli *f* 14, samen *f* 209.90.
Aan Collecten: (Voor de Theologische faculteit). Bij een spreekbeurt van Ds. W. H. Gispen, te Rotterdam *f* 67.07½, van de Gereformeerde kerk te Maasland A *f* 4; van idem te Ureterp (halve collecte.) *f* 1 en *f* 1.40, samen *f* 2.40; van idem te Surhuisterveen *f* 3.02; van idem te Opeinde-Nijega *f* 1.25; van idem te Oudega *f* 3.11½; van idem te Drogeham A *f* 4; van idem te Boornbergum *f* 1.90; van idem te Drachten *f* 6.12½; van idem te Kamperland *f* 6.70; van idem te Geersdijk *f* 1.17; van idem te Haamstede *f* 6.10½; van idem te Wapenveld *f* 2.40; van idem te Rijsoord *f* 6; van idem te Hilversum (Torenlaan) *f* 42.54.
Aan Schenkingen:
Door het Locaal-Comité te Rotterdam: gecollecteerd *f* 2.10, gecoll. in kerk A *f* 0.25, van Mej. Van R. *f* 1, gecoll. van H. S. *f* 1.50, gecoll. *f* 0.50, *f* 1, van Mej. M. B. *f* 5, gecoll. van H. S. *f* 0.50, *f* 0.50, gecoll. *f* 6.25, van Mej. M. B. *f* 1, samen *f* 19.60; door den heer G. de Leeuw te Utrecht Gez. H. *f* 2.50, gevonden in de collecte *f* 1, 5, 0.50, dankoffer *f* 25, samen *f* 34.
Voor de Medische Faculteit:
Door het Locaal-Comité te Rotterdam *f* 4.50.
Voor het Studiefonds:
Door het Locaal-Comité te Rotterdam, collecte bij een bidstond *f* 71.16; door den heer J. Quborg te Dordrecht, bijeenverzameld door den heer Meijer *f* 7.05; door den heer Joh. Krap 39ste storting van de halve stuiversvereeniging te 's-Gravenhage *f* 100.

S. J. SEEFAT.
Penningmeester.
Hilversum.

Plaatsing gezocht voor **Aandeelen** van
f 50 en f 100 à 4 pCt.
tot een bedrag van **3500 Gulden** voor den bouw eener Pastorie der Gref. kerk te *Sprang.*
Aanvragen te doen bij den Penningmeester H. BOTH te Besoijen of bij den Scriba G. KUIJPERS te Sprang.

Dames Maatknippen,
door **JOH. STAALL, 57 voorbeelden** en duidelijke beschrijving, waardoor ieder spoedig japonnen enz. kan leeren knippen. Ook zeer geschikt voor dames die les wenschen te geven. Wegens groot succes reeds **2de druk,** voor slechts *f* **1.50** per postw. bij
Mej. POORTMAN, *Naaldwijk.*

Gereformeerd Gymnasium,
te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave werden voor het Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften en jaarlijksche bedragen ontvangen.

Meppel. Ds. P. D. d. G. *f* 1; J. F. *f* 1; P. v. E. 1; A. W. *f* 0.50, W. S. *f* 1, **Steenwijk**, R. T. *f* 2; W. V. *f* 2.50; J. d. B. Gz. *f* 1. **Ilst**, Ds. D. R. *f* 2; E. M. *f* 1; J. N. *f* 1; S. d. J. *f* 1; A. W. *f* 0.50; d. V. *f* 0.50; Y. O. *f* 0.50; K. *f* 1; F. P. *f* 1; Ds. G. P. O. *f* 1.50; H. v. d. M. *f* 1.50. **Bolsward**, Ds. P. D. P. *f* 0.50. **Sneek**, P. d. J. *f* 2.50; Wed. J. A. P. *f* 5; S. S. d. B. *f* 1; F. B. *f* 1; J. L. S. *f* 1; Th. v. d. L. *f* 1; R. D. *f* 2; Ds. J. H. L. *f* 1.50; J. B. *f* 0.50; C. d. B. *f* 1; Wed. K. v. d. G. *f* 1; C. R. *f* 1; H. M. *f* 0.50; J. B. *f* 0.50; K. J. *f* 1; N. N. *f* 0.25; J. G. *f* 1; F. S. *f* 1; E. W. *f* 1; F. G. *f* 1; Th. v. d. L. *f* 1; H. B. Jr. *f* 1. **Rotterdam**, H. P. v. K. *f* 2.50; A. J. d. W. *f* 3; Ds. C. B. B. *f* 1; K. d. B. *f* 1; J. v. d. F. *f* 5; L. G. H. *f* 2; J. J. H. *f* 10; J. J. W. *f* 1; P. de J. *f* 1.50; H. J. L. *f* 1; A. V. *f* 1; H. R. Jr. *f* 1; C. S. *f* 2. **Zwijndrecht**, Wed. D. B. *f* 1.50. **Bolnes**, A. G. *f* 1. **Zegwaard**, E. H. C. *f* 1. **Berkel**, Gebr. v. d. V. *f* 3; A. K. *f* 1.50; T. V. *f* 2; W. H. *f* 1; J. H. *f* 1; P. K. *f* 1; J. A. d. W. *f* 0.75; D. P. v. d. V. *f* 4; A. d. B. *f* 1. **Gleiswijk**, P. S. *f* 2.50; J. N. *f* 2.50. **Bergschenhoek**, H. d. L. *f* 2; J. A. B. *f* 1. **Harlingen**, L. S. *f* 1; S. d. W. *f* 1; J. v. d. M. Jr. *f* 1; P. J. H. *f* 2.50; J. H. *f* 1. **Midlum**, J. H. *f* 1; S. J. B. *f* 1. **Sexbierum**, Ds. M. M. *f* 1.50; J. B. *f* 1. **Leeuwarden**, W. A. v. d. M. *f* 2; C. W. B. *f* 2.50; P. Z. *f* 0.50; K. M. *f* 1; G. B. *f* 2.50; Mej. A. B. *f* 1; J. A. *f* 1. Y. W. T. *f* 2.50; H. B. *f* 1; Wed. B. *f* 1.50. G. R. V. *f* 1; N. N. *f* 0.50; N. N. *f* 0.50; N. N. *f* 0.50; A. S. *f* 1; M. *f* 1; H. J. *f* 1. **Franeker**, J. d. J. *f* 1. **Oosterbierum**, Dr. J. H. Tz. *f* 5. **Heeg**, J. H. R. *f* 1; J. A. S. *f* 2.50; A. v. d. V. *f* 0.50; N. N. *f* 1; H. D. *f* 1; Fj. O. *f* 1; W. O. *f* 1; W. J. *f* 1; G. v. d. M. *f* 1. J. B. *f* 2; N. N. 0.25; L. W. d. V. *f* 1; J. Z. *f* 0.50; Wed. N. *f* 1. **Gorinchem**, Ds. J. v. A. *f* 1. **Willemstad**, J. v. S. *f* 2; S. V. *f* 1; Ds. A; S. Sr. *f* 2.50. **Fijnaart**, Ds. A. L. R. *f* 1. **Klundert**, Wed. J. S. *f* 0.50; Wed. M. K. *f* 2. **Zevenbergen**, K. D. E. M. *f* 1. **Goes**, J. M. Kz. *f* 1; B. Q. *f* 1; Ds. W. K. *f* 2.50. **O. Souburg**, Mevr. H. C. P. M. *f* 5; Ds. C. B. S. *f* 1.50. **Middelburg**, J. A. v. N. *f* 2.50; J. A. d. B. *f* 0.50; Ds. W. H. O. *f* 2; J. K. *f* 1; C. A. Jr. *f* 1; P. C. B. *f* 1. **Koudekerke**, F. d. R. *f* 0.75; G. t. B. *f* 0.50; P. B. Jr. *f* 1; A. J. *f* 1. **Vlissingen**, J. v. d. H. *f* 0.50. **St. Laurens**, L. P. d. R. *f* 1. **Boskoop**, A. H. *f* 2.50. **Gouda**, P. M. R. *f* 5; Li. D. v. T. *f* 3.50; K. J. *f* 2.50. **Oudewater**, A. v. W. *f* 0.50; M. C. v. W. *f* 1; D. G. *f* 1.50; M. R. *f* 1. **Zevenbergen**, Ds. M. O. *f* 1; J. S. *f* 1. **Loenersloot**, Ds. v. C. A. qq. *f* 5. **Zaandam**, C. d. V. *f* 1; K. d. V. Cz. *f* 2.50. **Schiedam**, C. K. *f* 1; J. G. *f* 1; J. H. *f* 1; N. N. *f* 2.50, A. N. Az. *f* 1. **Vlaardingen**, D. H. *f* 1; C. P. d. B. *f* 1; H. D. *f* 1; D. v. R. *f* 0.50; B. M. *f* 0.50; M. *f* 0.25; T. v. S. *f* 1; A. H. Dz. *f* 1; P. E. Hz. *f* 2. **Maassluis**, G. W. W. *f* 1; W. V. *f* 1; C. d. G. *f* 0.50; L. 't H. *f* 1; J. S. Lz. *f* 2; Wed. S. *f* 1; N. V. *f* 1; L. M. V. *f* 1; A. v. Z. *f* 2.50; M. V. *f* 1; N. N. *f* 0.50; P. d. J. *f* 1; A. K. *f* 0.50; J. R. *f* 0.50; A. T. *f* 0.50; Wed. C. *f* 0.50; E. V. *f* 0.25; N. N. *f* 0.50; A. A. L. *f* 2.50. **Maasland**, L. v. O. *f* 1; C. B. *f* 0.50; J. V. *f* 1; Ds. v. d. K. *f* 0.50; M. M. *f* 0.50; A. v. d. K. *f* 1; J. v. d. A. *f* 1; Wed. A. v. B. *f* 1; W. v. V. Kz. *f* 1; H. M. *f* 1; F. M. *f* 1; J. M. *f* 0.50; J. v. d. W. *f* 2.50; M. V. *f* 0.50; W. v. d. A. *f* 1.50; C. Z. *f* 1.; M. D. *f* 0.50; C. v. D. *f* 0.50; A. D. *f* 1; A. v. N. *f* 1; W. D. *f* 2; J. v. d. K. Jr. *f* 1; J. v. d. K. Sr. *f* 1; J. v. d. K. Joha *f* 1; A. v. d. A. *f* 1. **Schipluiden**, J. v. d. K. Sz. *f* 1. **Kollum**, Wed. D. *f* 1. **Buitenpost**, R. J. E. *f* 1; K. E. *f* 1; A. B. *f* 1; Ds. A. D. *f* 1. **Dokkum**, D. B. *f* 1; A. B. *f* 2.50; P. B. *f* 1; G. B. *f* 1; J. B. *f* 2.50; S. H. *f* 1; J. M. *f* 1; A. H. *f* 0.50; J. J. *f* 1; R. F. *f* 1; J. J. *f* 1; S. J. *f* 1; W. J. B. *f* 1; J. H. T. *f* 0.75; P. C. W. *f* 0.50; Wed. L. M. *f* 1; A. H. *f* 1; H. J. T. *f* 0.75; P. H. *f* 1; S. H. Pz. *f* 1; L. B. *f* 1; A. B. *f* 2.

P. VAN EIJK.
Firma JOHANNES KRAMER & Co.,
DAM 15—17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen **EFFECTEN, diverse LOTEN** en vreemde **COUPONS,** Wisselen Gouden Zilveren **MUNTEN** en vreemde Banknoten. Sluiten **PROLONGATIËN** en **BELEENINGEN.** Nemen gelden **à DEPOSITO** ½ pCt onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

VERSCHENEN bij **J. A. WORMSER,** te **Amsterdam:**
DE ZEGEN DES HEEREN OVER ONZE KERKEN.
REDE,
ter inleiding op het gebed voor het samenkomen der Gereformeerde kerken in Generale Synode, gehouden in de Noorderkerk te Middelburg, op 10 Augustus 1896, door
Dr. A. KUYPER.
Prijs f 0.35.

Bij J. A. WORMSER, te Amsterdam, verscheen:
In de Schaduwe des Doods.
Meditatiën voor de Krankenkamer en bij het Sterfbed,
DOOR
Dr. A. KUYPER.
Prijs f 1.90. In stempelband f 2.40.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. AREND & ZONEN.